

CUMHURİYET DÖNEMİ ORTAOKUL TARİH DERS KİTAPLARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Yrd. Doç. Dr. Eray ALACA

Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi

eray.alaca@giresun.edu.tr

Öz

I. Dünya Savaşı sonrasında Osmanlı İmparatorluğu'nun toprakları üzerinde kurulan yeni Türk devleti ulus-devlet kimliği üzerine temellendirilmiştir. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte yeni rejime yeni ulus oluşturma çabaları tarih yazımı ve öğretiminin bir kimlik aktarımı aracı olmasına sebep olmuştur. Bu çerçevede toplumun geniş bir kitlesini ifade eden okullardaki öğrenciler için yeni rejimin ideolojik aktarımında ders kitapları özellikle tarih ders kitapları önemli bir yer tutmuştur. Araştırmada bazı dönemlerde ilköğretim içerisinde değerlendirilerek ilkokul sonrasındaki eğitim ve öğretimi ifade eden bazı dönemlerde ise ortaöğretim içerisinde değerlendirilerek lise öncesi eğitim ve öğretimi ifade eden ortaokullarda öğrenimde olan tarih ders kitapları incelenmiştir.

Araştırmanın kaynakları olarak başta Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi olmak üzere Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Kararları, Heyet-i İlmiye Kararları, Milli Eğitim Şuralarında alınan kararlar ve ortaokul programları esas alınmıştır. Belge analizi yöntemi kullanılan araştırmada ortaokul tarih ders kitaplarının öğrenimde olduğu dönemlere yönelik kategoriler oluşturulmuştur. Kategorileştirmede dönemin siyasi eğilimleri ve tarih anlayışları dikkate alınmıştır. Tarih ders kitaplarının öğrenime alındıkları ve öğrenimden kaldırıldıkları yılların görülebilmesi için de tablolar oluşturulmuştur. Böylece belli dönemlerde tarih ders kitaplarının farklı yazarlara yazdırılmasının ve farklı yayınevleri tarafından basılmasının nedenleri ile ilgili değerlendirmeler yapılabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hümanizm, İnkılap Tarihi, Milli Tarih, Ortaokul Tarih Ders Kitapları, Türk-İslam Sentezi, Türk Tarih Tezi.

AN EVALUATION OF MIDDLE SCHOOL HISTORY TEXTBOOKS IN THE REPUBLIC PERIOD

Abstract

The new Turkish state was founded on the territories of the Ottoman Empire after World War I was built on a nation-state identity. With the proclamation of the Republic, the efforts to create a new nation for the new regime led to history writing and teaching to be means of identity transfer. Thus, textbooks, especially history textbooks, played an important role in the ideological transfer of the new regime to students composing the broad mass of society. This study analyzes history textbooks taught at middle schools, which sometimes referred to post-primary schools under primary education and some other times referred to pre-high schools under secondary education in Turkey. To this end, the study primarily used the Journal of Communiqués of the Ministry of National Education of Turkey, resolutions of the Board of Education of the Ministry of National Education, resolutions of the Board of Science (*Heyet-i İlmiye*), resolutions of the national education councils, and secondary school curricula. The study employed the document analysis method and categorized the periods in which history textbooks were taught. The categorization was based on political trends and historical perspectives of the relevant period. The study also drew up tables for the years in which history

textbooks were introduced into the curriculum and in which they were abolished. Thus, it was possible to evaluate the reasons why history textbooks were written by different authors and printed by different publishers at certain periods.

Keywords: Humanism, Revolution History, National History, Middle School History Textbooks, Turkish-Islamic Synthesis, Turkish History Thesis.

1. Giriş

Cumhuriyetin ilk yıllarında en önemli sorunlardan biri de eğitim ve öğretimin düzenlenmesi olmuştur. Bu amaçla 1923 yılında toplanan I. Heyet-i İlmiye’de ilköğretim 6 yıl olurken, sultanilerin adı lise olarak değiştirilmiş, 11 yıl olmuştur(Cicioğlu, 1985). 1924 yılında toplanan II. Heyet-i İlmiye ilkine göre daha sağlıklı tespitler yapmış ve uygulanabilir kararlar almıştır(Ergün, 1997). Bu kapsamda ilkokulların süresi 5 yıl, liselerin süresi 6 yıl olarak kabul edilmiştir. Bunun 3 yılı birinci kısım olan ortaokul iken diğer 3 yılı ikinci kısım olan lise olmuştur. Tek kısımlı liseler ise ortaokula dönüştürülmüştür(Şanal, 2016; Baysal ve Ada, 2015; Yücel, 1994). Böylece zorunlu 5 yıllık ilkokul mezunları ortaokula devam edebildikleri gibi liselerin birinci kısmından da devam edebilmişlerdir. İlköğretim ilkokulu ifade ederken ortaöğretim ortaokul ve liseyi ifade eder hale gelmiştir. Bu durum 1973 yılında çıkarılan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nu ile değişmiştir. Temel eğitim kapsamında ilköğretim 5 yıllık ilkokulları ve 3 yıllık ortaokulları kapsar şekilde birleştirilerek 8 yıllık eğitim olarak düzenlenirken ortaöğretim 3 yıllık liseleri kapsar şekilde düzenlenmiştir (Ertürk, 2008; Kalaycı, 2004) .

1981 yılında toplanan X. Milli Eğitim Şurası kararları kapsamında 8 yıllık eğitim zorunlu hale getirilmiştir. 1996 yılında toplanan XV. Milli eğitim şurasında zorunlu 8 yıllık ilköğretimin kesintisiz olarak zorunlu eğitim olması yönünde karar alınmıştır. 28 Şubat 1997 yılında Milli Güvenlik Kurulu (MGK)’nda alınan kararlar sonrasında bu süreç hızlanmış ve uygulamaya geçilmiştir.

Eğitim ve öğretim sisteminde yapılan değişikliklere bağlı olarak ortaokullarda verilen derslerden bazılarının birleştirilmesi sonucunda bazı dersler kaldırılırken yerlerine yeni dersler konulmuştur. İlk dönemlerde ortaokullarda ayrı birer ders olarak verilen tarih, coğrafya ve yurt bilgisi dersleri 1972 yılında “sosyal bilgiler” dersi adı altında birleştirilmiştir (TD, 1972, 35/1698). 1981 yılında “sosyal bilgiler” dersi kaldırılmış tarih, coğrafya ve yurt(vatandaşlık) bilgisi dersleri ayrı dersler olarak verilmiş, T.C. İnkılap Tarihi dersi de programa eklenmiştir (TD, 1981, 44/2087; TD, 1983,46/2135). Bu durum 1997 yılından itibaren tekrar tarih, coğrafya ve vatandaşlık derslerinin “sosyal bilgiler” dersi adı altında tekrar birleştirilmesine kadar devam etmiştir.

Eğitim ve öğretim kurumları arasında önemli bir yer tutan ortaokulların bazı dönemlerde ayrı veya lise öncesi, bazı dönemlerde ise ilköğretim içerisinde bir eğitim ve

öğretim kurumu olarak değerlendirilmiştir. Bu değişiklikler beraberinde yeni tarih ders kitaplarının öğrenime alınmasına sebep olmuştur.

Cumhuriyetin ilk yıllarında yeni rejim kadroları yeni bir ulus inşası sorunu ile karşı karşıya kalmıştır (Yıldırım, 2016). Bu çerçevede eğitim ve öğretimin öneminden hareketle tarih alanında çalışmalar hız kazanmıştır. Mustafa Kemal (Atatürk) önderliğinde cumhuriyetin erken döneminde oluşturulan Türk Tarih Tezi ile bir ulus oluşturma gayreti tarih ders kitaplarına yansımıştır. Gelecek nesilleri ifade eden ilk, orta ve lise seviyesindeki öğrencilerin edindikleri tarih bilinci ile cumhuriyet rejimini koruyacaklarına ve güçlendireceklerine inanılmıştır. Böylece yazılan “Türk Tarihinin Ana Hatları” adlı kitap cumhuriyetin tarih anlayışını ve verilmek istenen tarih bilincini gösteren en temel kaynak olmuştur. Günümüze kadar yazılan tarih ders kitapları az veya çok Atatürk döneminde oluşturulan bu tezin etkisinde şekillenmiştir (Ersanlı, 2015).

Atatürk sonrası dönemde Tarih öğretiminde hümanizm anlayışı etkili olmuştur. Ancak Türk hümanizmi olarak adlandırılan bu anlayış Türk Tarih Tezi tamamen reddedilmeden medeniyetlerin çıkış noktasının Orta Asya ekseninden Anadolu eksenine kayması olarak yansımıştır (Şimşek ve Yazıcı, 2013). Böylece dönemin uluslararası konjonktürüne de uygun bir şekilde coğrafi olarak bir kayma görülmekle beraber coğrafi bir sahiplenme de görülmüştür.

1975 yılında iktidara gelen Milliyetçi Cephe (MC) Hükümetleri döneminde Hümanist anlayış yerini Aydınlar Ocağı'nın etkisinde gelişen Türk-İslam Sentezi anlayışı ekseninde tarih ders kitapları yazılmıştır (Copeaux, 2016; Uçar, 2015; Timuroğlu, 1991) 12 Eylül 1980 askeri müdahalesinden sonra ise yazdırılan tarih ders kitaplarında Atatürkçülük ile Türk-İslam Sentezi anlayışı bir arada verilmeye çalışılmıştır (Güvenç vd., 1991). Bu kapsamda araştırmada Türkiye’de öğrenimde olan ortaokul tarih ders kitaplarının adlarını, yazarlarını ve öğrenimde olduğu yılları vererek dönemin siyasi koşulları ile ilgili tespitlerde yaparak yapılan/yapılacak çalışmalara katkı sağlamak amaçlanmıştır.

2. Yöntem

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelinde geçmişte veya günümüzde var olan bir durumu var olduğu şekli ile betimlemek amaçlanır. Araştırmaya konu olan olay, birey veya nesne kendi koşulları içinde ve o anda olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Araştırmaya konu olanları değiştirme veya etkileme gayreti yoktur. Araştırılan konu üzerine odaklanılır. Burada önemli olan var olanı değiştirmeden olduğu gibi doğru bir şekilde gözlemleyebilmektir (Karasar, 2016). Bunun için verilerin toplanmasında doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesinde doğrudan gözlem ve görüşmenin

mümkün olmadığı durumlarda kayıt ve belgeler incelenerek geçmiş hakkında bilinmeyen bilgilere ulaşılabilmek amaçlanır. Bu kapsamda araştırılması amaçlanan olgu veya olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyaller analize tabi tutulur. Öte yandan araştırmanın geçerliliğini arttırmak için görüşme ve gözlem yöntemleri ile beraber üzerinde çalışılan araştırma problemiyle ilişkili yazılı ve görsel materyaller ve malzemeler de araştırmaya katılabilmektedir (Yıldırım ve Şimsek, 2016).

2.1. Veri toplama araçları

Araştırmada veriler Heyet-i İlmiyelerin çalışmaları sonucunda alınan kararlar, Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan ortaokul/ilköğretim Müfredat Programları, Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nun aldığı kararlar, Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Şuralarının tutanakları, Maarif Vekâleti Tebliğler Mecmuası ve Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi esas alınarak elde edilmiştir. Araştırılan dönemlerde öğrenimde olan tarih ders kitapları Milli Eğitim Bakanlığı Arşivi, Milli Kütüphane Nadir Eserler Dairesinden ve sahaflardan temin edilmiştir.

3. Bulgular

1923-2017 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından kabul edilen ve Tebliğler Dergisi aracılığı ile duyurulan ortaokul tarih ders kitapları öğrenimde oldukları dönemlere ayrılarak kategorileştirilmiştir.

3.1. 1923-1933 Dönemi

Cumhuriyetin ilk yıllarında Osmanlı İmparatorluğu'ndan kalma kurum ve uygulamalar devam etmiştir. Bir geçiş sürecini ifade eden bu dönemde ortaokullar liselerin birinci devresi ile birlikte ortaöğretim kapsamında değerlendirilmiştir. Aynı şekilde Osmanlı İmparatorluğu'nda Meşrutiyet döneminin ikinci evresinde yazılan ortaokul tarih ders kitapları da yeni rejime uygun değişiklikler geçirerek kullanılmaya devam edilmiştir. 1933 yılına kadar öğrenimde olan bu kitaplar daha çok Avrupa merkezci bir yaklaşım ve aydınlanmacı bir anlayış sergilemişlerdir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde Osmanlı Tarihi eklenen bu kitaplara Cumhuriyet döneminde ana kütlesi korunarak Türk Milli Mücadelesine ve cumhuriyet dönemine yer verilmiştir(Yıldırım, 2016; Ersanlı, 2015). 1924'te toplanan II. Heyet-i İlmiye Çalışmaları kapsamında mevcut ders kitaplarının ulus inşasında yetersizliğinden hareketle ders kitaplarının yazdırılmasının gündeme gelmiştir(Aslan, 2010;Yücel, 1994). Ancak yeni rejimin istediği

tarzda bir tarih ders kitabı yazımı 1931’de “Türk Tarihi’nin Ana Hatları” adlı eser esas alınarak gerçekleştirilmiştir.

Tablo 1. “1923-1932” Yılları Arasında Öğrenimde Olan Ortaokul Tarih Ders Kitapları

Yıllar	Kitap Adı	Yazar/Yazarlar	Basımevi
1924-1930	Yeni Tarihi Umumi Birinci Sınıf	Ali Reşad	Kanaat Kütüphanesi
1924-1930	Yeni Tarihi Umumi İkinci Sınıf	Ali Reşad	Kanaat Kütüphanesi
1924-1930	Yeni Tarihi Umumi Üçüncü Sınıf	Ali Reşad	Kanaat Kütüphanesi
1923-1930	Umumi Tarih Birinci Kitap	Ahmed Refik	Hilmi Kitabhanesi
1923-1930	Umumi Tarih İkinci Kitap	Ahmet Refik	Hilmi Kitabhanesi
1923-1924	Türkiye Tarihi	Köprülüzade Fuad	Matbaa-ı Amire
1924-1931	Türkiye Tarihi	Hamid ve Muhsin	Matbaa-ı Amire
1928-1932	Umumi Tarih Birinci Kitap	Emin Âli	Kanaat Kütüphanesi
1928-1932	Umumi Tarih İkinci Kitap	Emin Âli	Kanaat Kütüphanesi
1928-1932	Umumi Tarih Üçüncü Kitap	Emin Âli	Kanaat Kütüphanesi

3.2. 1933-1940 Dönemi

Cumhuriyetin ilk on yılında yeni rejimin yeni ulus oluşturma çabaları kapsamında yeni bir tarih yazımı gerçekleştirilmiştir. Avrupa tarih yazımında Türklere yönelik olumsuz ifadelerle bir cevap verme niteliği taşıyan bu çalışmalar sonucunda Mustafa Kemal(Atatürk) önderliğinde “Türk Tarih Tezi” oluşturulmuştur. Medeniyetin çıkış noktası olarak Orta Asya’yı dolayısı ile de Türkleri gören bu tez erken dönemde cumhuriyetin temel ideolojisi haline gelmiştir. Atatürk sonrası dönemde tarih tezlerinde farklılık görülse de az veya çok Türk Tarih Tezi’nin etkisi her zaman hissedilmiştir.

Türk Tarih Tezi anlayışı kapsamında “Türk Tarihinin Ana Hatları” adlı bir kitap Türk Tarih Tetkik Cemiyeti(Türk Tarih Kurumu) üyelerinden oluşan bir komisyon tarafından hazırlanmıştır (Şimşek ve Yazıcı, 2013; Taşdemirci, 2011). Bu kitap temel alınarak 1931 yılında okullar için dört ciltlik tarih ders kitabı yazdırılmıştır.(Uzunçarşılı, 1939) İlk önce ortaokullarda kullanılan bu kitaplar fazla ağır oldukları için liselere kaydırılmıştır. Ortaokullar için üç ciltlik daha kısa ve özet bir tarih ders kitabı hazırlanmıştır (Eyice, 1968).

Tablo 2. “1933-1940 ” Yılları Arasında Öğrenimde Olan Ortaokul Tarih Ders Kitapları

Yıllar	Kitap Adı	Yazar/Yazarlar	Basımevi
1933-1939	Ortamektep İçin Tarih I	Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti/Türk Tarih Kurumu	Devlet Basımevi
1933-1939	Ortamektep İçin Tarih II	Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti/Türk Tarih Kurumu	Devlet Basımevi
1933-1939	Ortamektep İçin Tarih III	Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti/Türk Tarih Kurumu	Devlet Basımevi

1939 yılında Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde yeni tarih ders kitapları hazırlanmıştır. Ancak bu kitaplarda liseler için Şemsettin Günaltay tarafından hazırlanan “Tarih I” kitabı gibi kısa süreli olmuştur. 1940 yılında öğrenimden kaldırılmıştır.

Tablo 3. “1939-1940 ” Yılları Arasında Öğrenimde Olan Ortaokul Tarih Ders Kitapları

Yıllar	Kitap Adı	Yazar/Yazarlar	Basımevi
1939-1940	Ortaokul İçin Tarih I	Maarif Vekilliği	Maarif Matbaası
1939-1940	Ortaokul İçin Tarih II	Maarif Vekilliği	Maarif Matbaası
1939-1940	Ortaokul İçin Tarih III	Maarif Vekilliği	Maarif Matbaası

3.3. 1940-1950 Dönemi

Atatürk sonrası dönemde tarih yazımında Türk Tarih Tezi'nin etkisi devam etmekle beraber medeniyetin çıkış noktası olarak kabul edilen Orta Asya'dan Anadolu'ya doğru bir kayma olmuştur. Bu kapsamda Anadolu kültür kaynağı olarak Latin-Grek uygarlığının öne çıktığı hümanist anlayış oluşmuştur(Copeaux, 2016; Şimşek ve Yazıcı, 2013; Güngör, 1982). 1939 yılında Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel başkanlığında toplanan I. Maarif Şurasında ders kitapları yeniden yazdırılması ve tek ders kitabı uygulaması devam edilmesi yönünde kararlar alınmıştır (MEB, 1991). 1940 yılında yeni tarih ders kitapları öğrenime alındıktan sonra 1943 yılında yine Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel başkanlığında toplanan II. Maarif Şurası'nda da aynı konular tartışılmış, ortaokul tarih ders kitaplarının amacına uygun sonuçlar vermediği görülmüştür(Ata, 2008).

Tablo 4. “1940-1950 ” Yılları Arasında Öğrenimde Olan Ortaokul Tarih Ders Kitapları

Yıllar	Kitap Adı	Yazar/Yazarlar	Basımevi
1940-50	Ortaokul İçin Tarih I	Faik Reşit Unat	Maarif Vekaleti Yayınevleri/ Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları
1940-50	Ortaokul İçin Tarih II	Ali Haydar Taner	Maarif Vekaleti Yayınevleri/ Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları
1940-1943	Ortaokul İçin Tarih III	Sadri Ertem Kazım Nami Duru	Maarif Vekaleti Yayınevleri/ Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları
1943-1950	Ortaokul İçin Tarih III	Kamil Su Kazım Nami Duru	Maarif Vekaleti Yayınevleri/ Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları

3.4. 1950-1983 Dönemi

1950 yılında Türkiye'de iktidar değişikliği yaşanmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) 27 yıllık iktidarını Demokrat Parti(DP)'ye bırakmıştır. CHP'ye oranla daha liberal bir yaklaşım sergileyen DP döneminde mevcut ortaokul tarih ders kitapları öğrenimden kaldırılarak serbest basım kapsamında yeni yazarlara yazdırılmış, devlet veya özel yayınevleri tarafından yeni ortaokul tarih ders kitapları basılmıştır (TD, 1950, 13/605-606). Bu dönemde Atatürk sonrası dönemde başlayan Hümanist anlayış devam etmiştir.

DP döneminde öğrenime alınan ortaokul tarih ders kitapları 27 Mayıs 1960 yılında Albaylar cuntasının yönetime el koyması ve 12 Mart 1971 yılında mevcut hükümete Türk Silahlı Kuvvetleri'nin(TSK) komuta kademesinin muhtıra vermesi dönemlerinde de öğrenimde kalmıştır. Öte yandan askeri yönetimler döneminde 1962 yılında toplanan VII., 1970 yılında toplanan VIII. ve 1974 yılında toplanan IX. Milli Eğitim Şuralarında ortaokulların programlarına yönelik düzenlemeler yapılmış, yeni ortaokul tarih ders kitapları da öğrenime alınmıştır.

Tablo 5. “1950-1975” Yılları Arasında Öğretimde Olan Ortaokul Tarih Ders Kitapları

Yıllar	Kitap Adı	Yazar/Yazarlar	Basımevi
1950-1953	İlkçağ Tarihi	Bedriye Atsız	Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları ve Okul Kitapları Türk Limited Şirketi
1950-74	Tarih “Eski Çağ” ¹	Emin Oktay	Remzi Kitabevi
1950-57	Ortaokullar İçin Yeni Tarih Dersleri I	Zuhuri Danışman	Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları ve Okul Kitapları Türk Limited Şirketi
1950-1957	Ortaokullar İçin Tarih I	Mustafa Cezar	Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları ve Okul Kitapları Türk Limited Şirketi
1950-1974	Tarih “Ortaçağ”	Emin Oktay	Remzi Kitabevi
1950-1961	Tarih II	Faik Reşit Unat Kamil Su	Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları ve Okul Kitapları Türk Limited Şirketi
1950-1956	Ortaokullar İçin Yeni Tarih Dersleri II	Zuhuri Danışman	Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları ve Okul Kitapları Türk Limited Şirketi
1950-1975	Tarih “Yeni ve Yakın Çağlar”	Emin Oktay	Remzi Kitabevi/ M.E.B. Yay. ve Atlas Yayınevi.
1950-1961	Tarih III	Faik Reşit Unat Kamil Su	Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları ve Okul Kitapları Türk Limited Şirketi
1950-1956	Ortaokullar İçin Yeni Tarih Dersleri III	Zuhuri Danışman	Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları ve Okul Kitapları Türk Limited Şirketi
1951-1961	Tarih I	Faik Reşit Unat Kamil Su	Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları ve Okul Kitapları Türk Limited Şirketi
1953-1967	Tarih I	Ekrem İnal Nurettin Ormancı	Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları ve Atlas Yayınevi
1951-1957	Ortaokullar İçin Tarih II	Mustafa Cezar	Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları ve Okul Kitapları Türk Limited Şirketi
1953-1967	Tarih II	Ekrem İnal Nurettin Ormancı	Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları ve Atlas Yayınevi
1951-1957	Ortaokullar İçin Tarih III	Mustafa Cezar	Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları ve Okul Kitapları Türk Limited Şirketi
1953-1967	Tarih III	Ekrem İnal Nurettin Ormancı	Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları ve Atlas Yayınevi
1955-1974	Tarih I	Niyazi Akşit	M. V. Yayınları ve Ders Kitapları T. L. Ş.
1955-1974	Tarih II	Niyazi Akşit	M. V. Yayınları ve Ders Kitapları T. L. Ş.
1955-1975	Tarih III	Niyazi Akşit	M. V. Yayınları ve Ders Kitapları T. L. Ş.
1958-1966	Tarih I	Dr.Himmet Akın M. Çağatay Uluçay	M. V. Yayınları ve İnkılap Kitabevi
1958-1974	Tarih I	Hilmi Oran	M. V. Yayınları ve Remzi Yayınları
1958-1974	Tarih II	Hilmi Oran	M. V. Yayınları ve Remzi Yayınları
1958-1966	Tarih II	Dr.Himmet Akın M. Çağatay Uluçay	M. V. Yayınları ve İnkılap Kitabevi
1958-1966	Tarih III	Dr.Himmet Akın M. Çağatay Uluçay	M. V. Yayınları ve İnkılap Kitabevi
1958-1975	Tarih III	Hilmi Oran	M. V. Yayınları ve Remzi Yayınları
1966-1974	Testli ve Atlı Tarih I	Dr.Himmet Akın M. Çağatay Uluçay	Milli Eğitim Bakanlığı Yay. ve İnkılap ve Aka K.
1966-1974	Testli ve Atlı Tarih II	Dr.Himmet Akın M. Çağatay Uluçay	Milli Eğitim Bakanlığı Yay. ve İnkılap ve Aka K.
1966-1975	Testli ve Atlı Tarih III	Dr.Himmet Akın M. Çağatay Uluçay	Milli Eğitim Bakanlığı Yay. ve İnkılap ve Aka K.

1972 yılından itibaren deneme amaçlı uygulamaya konulan yeni program kapsamında ortaokulların programına sosyal bilgiler dersi konulmuşsa da tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi dersleri de devam etmiştir(TD, 1972,35/1698). Tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi

¹ Bu kitabın adı 1958 yılında Tarih “İlkçağ” olmuştur. Ancak içerik aynı kalmıştır.

kitapları öğrenimde iken yeni program kapsamında yazdırılan sosyal bilgiler ders kitabının basım ve yayınının uzun sürmesi üzerine özel yayınevleri tarafından basılan yardımcı sosyal bilgiler ders kitaplarının uygun olanlarının ders kitapları olarak öğrenimde kullanımına izin verilmiştir(TD,1973, 36/1745; TD, 1974, 37/1790). 1975 yılında ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarının basımının tamamlanarak öğrenime alınması ile tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi dersleri dolayısıyla da ders kitapları öğrenimden kaldırılmış, sosyal bilgiler dersi içerisinde vermeye başlanmıştır(TD, 1975, 38/1852). Bu durum 12 Eylül 1980'de Türk Silahlı Kuvvetleri(TSK)'nin yönetime el koymasına kadar devam etmiştir.

3.5. 1983-1998 Dönemi

1975 yılında iktidara gelen Milliyetçi Cephe (MC) Hükümetleri²döneminde eğitim ve öğretim alanında etkisini hissettiren Türk-İslam Sentezi anlayışı 12 Eylül 1980'de gerçekleşen askeri müdahale sonrasında da artarak devam etmiştir. Bu dönemde Türk-İslam Sentezi anlayışı ile Atatürkçülük birleştirilmeye çalışılmıştır(Güvenç vd., 1991; İnal, 2004). 1981 yılında toplanan X. Milli Eğitim Şurası'nda alınan kararlar kapsamında beş yıllık ilkokullar ile üç yıllık ortaokullar ilköğretim adı altında birleştirilmiştir(TD, 1981, 44/2100). 1984 yılına kadar belirlenen koşulları sağlayan okullarda kademe kademe uygulanmıştır(TD, 1983, 46/2146). Ortaokullarda Sosyal bilgiler dersi kaldırılarak, eski uygulamadaki gibi tarih, coğrafya ve yurttaşlık (vatandaşlık) bilgisi dersleri ayrı birer ders haline getirilmiştir. Dönemin ruhuna uygun olarak 1981 yılında Talim ve Terbiye Kurulu'nun 27 Nisan 1981 gün ve 76 sayılı kararı ile ortaokulların üçüncü sınıflarına "T. C. İnkılap Tarihi- sonradan T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük-" adlı bir ders konulmuş, yeni ders kitapları öğrenime alınmıştır(TD, 1981, 44/2087; MEB, 1982). Ancak dönemin koşulları ve basım-yayın sırasında yaşanan gecikmelerden kaynaklı olarak 1982 yılında ilk T.C. İnkılap Tarihi ders kitabı öğrenime alınabilirken, ortaokul birinci ve ikinci sınıflara ait milli tarih ders kitapları da 1986 yılında öğrenime alınabilmiştir(TD, 1983, 46/2135; TD, 1986, 49/2209). Bu yüzden mevcut sosyal bilgiler ders kitapları yeni ders kitaplarının basım ve yayın süreci tamamlanana kadar öğrenimde kalmıştır. 1985 yılından itibaren sosyal bilgiler ders tamamen kaldırılarak yerine ortaokulların birinci ve ikinci sınıflarına milli tarih dersleri konulurken, üçüncü sınıflarında da T.C. İnkılap Tarihi/T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi konulmuştur.

² 1975 yılında Adalet Partisi(AP)-Milli Selamet Partisi(MSP)-Milliyetçi Hareket Partisi(MHP) ve Cumhuriyetçi Güven Partisi(MGP) tarafından Milliyetçi Cephe (MC) Hükümetleri kurulmuştur. Dönemin soğuk savaş konseptine uygun olarak milliyetçi muhafazakâr bir yapıyı temsil eden bu koalisyon hükümeti siyasi söylemini Cumhuriyet Halk Partisi(CHP) karşılığı üzerine inşa ederek 1978 yılına kadar iktidarda kalmıştır. Bu dönemde "Türk-İslam Sentezi" anlayışı devlet kademelerinde ve milli eğitimde etkili olmuştur(Timuroğlu, 1991; Uçar, 2015)

1988’de toplanan XII. Milli Eğitim Şuralarında ders kitapları konusu tartışılmıştır. Yine 1993’te toplanan XIV. Milli Eğitim Şurası’nda da öğretim programlarının ve ders kitaplarının düzenlenmesi yönünde kararlar alınmıştır(MEB, 1989). Bu dönemde çok kitap uygulaması sonucunda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından basım ve yayını yapılan ders kitaplarının yanında özel yayınevleri tarafından basım ve yayını yapılan ders kitaplarının da okutulmasına karar verilmiştir(TD, 1993, 56/2383). Öğrenime alınan bazı tarih ders kitapları aynı yıl için öğrenimden kaldırılırken bazıları uzun yıllar öğrenimde kalabilmiştir.

Tablo 6. “1983-1998” Yılları Arasında Öğrenimde Olan Ortaokul Tarih Ders Kitapları

Yıllar	Kitap Adı	Yazar/Yazarlar	Basımevi
1982-1990	T.C. İnkılap Tarihi	İsmet Parmaksızoğlu	Milli Eğitim Yayınevleri
1986-1998	Milli Tarih Ortaokul I	Niyazi Akşit	Milli Eğitim Yayınevleri
1986-1998	Milli Tarih Ortaokul II	Niyazi Akşit	Milli Eğitim Yayınevleri
1990-1994	T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 3	Komisyon	Milli Eğitim Yayınevi
1993-1997	Milli Tarih Ortaokul 1	Kemal Kara	Serhat Yayınları
1993-1997	Milli Tarih Ortaokul 1	Gürkan Tekin Yüksel Turhal	Ders Kitapları A.Ş.
1993-1997	Milli Tarih Ortaokul 2	Kemal Kara	Serhat Yayınları
1993-1997	Milli Tarih Ortaokul 2	Gürkan Tekin Yüksel Turhal	Ders Kitapları A.Ş.
1993-1998	Milli Tarih Ortaokul 2	Prof. Dr .Hakkı Dursun Yıldız Prof. Dr. Coşkun Alptekin Doç. Dr. İlhan Şahin Doç. Dr. İdris Bostan	Servet Dağıtım
1994-1998	Milli Tarih İlköğretim 6	Nevin Ergezer	Ocak Yayınları
1994-1998	Milli Tarih İlköğretim 6	R. Turgut H. Metin Y. Alparslan	Emel Yayınevi
1994-1998	Milli Tarih İlköğretim 6	Mücahit Daloğlu	Koza Eğitim Yay.
1994-1998	Milli Tarih İlköğretim 6	Ş. Kalaycı E. Can A. Gül	Başarı Yayıncılık
1994-1995	Milli Tarih İlköğretim 6	Doç. Dr. Refik Turan Yard. Doç. Dr. Ayhan. Pala	Gendaş Gen. Yay.
1994-1998	Milli Tarih İlköğretim 7	Nevin Ergezer	Ocak Yayınları
1994-1998	Milli Tarih İlköğretim 7	R. Turgut H. Metin Y. Alparslan	Emel Yayınevi
1994-1998	Milli Tarih İlköğretim 7	Vedat Ögün	Ögün Yayıncılık
1994-1998	Milli Tarih İlköğretim 7	Ş. Kalaycı E. Can A. Gül	Başarı Yayıncılık
1994-1998	T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ortaokul 3	G. Şenünver S. Keskin R. Turgut A. Akay	Milli Eğitim Yayınevleri
1994-1998	T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük İlköğretim 8	Rıfat Turgut	Emel Yayınevi

1994-1998	T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük İlköğretim 8	Kemal Kara	Serhat Yayınları
1995-1998	Milli Tarih İlköğretim 6	Prof. Dr. Reşat Genç Doç. Dr. Refik Turan Yard. Doç. Dr. Ayhan. Pala	Gendaş Gen. Yay.
1995-1998	Milli Tarih İlköğretim 6	Altan Deliorman	Bayrak Bas. Yay.
1995-1998	Milli Tarih İlköğretim 6	Murat Sönmez	Gaye Ders Kitapları
1995-1998	Milli Tarih İlköğretim 6	İlker Erdinç	Öğün Yayınları
1995-1998	Milli Tarih İlköğretim 6	G. Karlı E. Karlı	Salan Yayınları
1995-1998	Milli Tarih İlköğretim 6	Prof. Dr. Erdoğan Merçil Prof. Dr. Z. G. Özden	Altın Kitaplar
1995-1998	Milli Tarih İlköğretim 7	Prof. Dr. Reşat Genç Doç. Dr. Refik Turan Yard. Doç. Dr. Ayhan. Pala	Gendaş Gen. Yay.
1995-1998	Milli Tarih İlköğretim 7	Altan Deliorman	Bayrak Bas. Yay.
1995-1998	Milli Tarih İlköğretim 7	Doç. Dr. İhsan Güneş	İnkılap Kitabevi
1995-1998	Milli Tarih İlköğretim 7	G. Karlı E. Karlı	Salan Yayınları
1995-1998	Milli Tarih İlköğretim 7	Prof. Dr. E. Merçil Prof. Dr. İ. Miroğlu Prof. Dr. Y. Halaçoğlu Yard. Doç. Dr. G. Z. Özden	Altın Kitaplar
1995-1998	Milli Tarih İlköğretim 7	Murat Sönmez	Gaye Ders Kitapları
1995-1998	Milli Tarih İlköğretim 7	Mücahit Daloğlu	Koza Eğt. ve Yay
1995-1998	T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük İlköğretim 8	Nevin Ergezer C. Kayııcıoğlu	Ocak Yayınları
1996-1998	İlköğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük İlköğretim 8	Şenol Kalaycı	Başarı Yay.
1996-1998	İlköğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük İlköğretim 8	İlker Erdinç	Öğün Yay.

3.6. 1998-2006 Dönemi

28 Şubat 1997'de toplanan Milli Güvenlik Kurulu(MGK)'nda alınan kararlar sonrasında Necmettin Erbakan'ın başbakanlığındaki Refah Partisi(RP)-Doğru Yol Partisi(DYP) koalisyon hükümeti istifa etmiştir. 1999 yılında yapılacak seçimlere kadar asker tarafından desteklenen Mesut Yılmaz başbakanlığındaki Anavatan (ANAP)- Demokratik Sol Parti(DSP)- Demokrat Türkiye Partisi(DTP) koalisyon hükümeti kurulmuştur. Bu dönemde MGK kararları kapsamında aslında daha önce de Milli Eğitim Şuralarında gündeme gelen ve uygulanmasına karar verilen sekiz yıllık eğitim kesintisiz sekiz yıllık eğitime dönüştürülmüştür. 12 Eylül 1980 askeri müdahalesi ile başlayan ortaokullarda tarih derslerinin verilmesi kaldırılarak 1974 yılındaki uygulamaya geri dönmüştür. Böylece ortaokulların birinci ve ikinci sınıflarına sosyal bilgiler dersi konulmuştur. Üçüncü sınıflarına ise sosyal bilgiler dersi konulmamış 12 Eylül 1980 askeri müdahalesi ile başlamış olan T.C. İnkılap tarihi dersi verilmesine devam edilmiştir. Bir geçiş süreci olan bu dönemde ortaokul ikinci ve üçüncü sınıflar için milli tarih dersleri okutulmaya devam edilmiştir. 2000 yılından itibaren ortaokulların birinci ve ikinci sınıflarında verilen milli tarih dersleri kesin olarak kaldırılmış yerine sosyal bilgiler dersi konulmuştur. T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi ise ortaokulların üçüncü sınıflarında vermeye devam edilmiştir. Bu durum günümüzde de devam etmektedir.

Tablo 7. “1998-2007” Yılları Arasında Öğrenimde Olan Ortaokul Tarih Ders Kitapları

Yıllar	Kitap Adı	Yazar/Yazarlar	Basımevi
1998-2000	İlköğretim Milli Tarih 6	Niyazi Akşit	Milli Eğitim Yayınevleri
1998-2000	İlköğretim Milli Tarih 7	Niyazi Akşit	Milli Eğitim Yayınevleri
1998-2000	İlköğretim Milli Tarih 7	Prof. Dr .Hakkı Dursun Yıldız Prof. Dr. Coşkun Alptekin Doç. Dr. İlhan Şahin Doç. Dr. İdris Bostan	Servet Bas .Yay.
1998-2000	İlköğretim Milli Tarih 6	Nevin Ergezer	Ocak Yayınları
1998-2000	İlköğretim Milli Tarih 6	R. Turgut H. Metin Y. Alparslan	Emel Yayınevi
1998-2000	İlköğretim Milli Tarih 6	Mücahit Daloğlu	Bem Koza Eğitim Yay.
1998-2000	İlköğretim Milli Tarih 6	Ş. Kalaycı E. Can A. Gül	Başarı Yayıncılık
1998-2000	İlköğretim Milli Tarih 7	Nevin Ergezer	Ocak Yayınları
1998-2000	İlköğretim Milli Tarih 7	R. Turgut H. Metin Y. Alparslan	Emel Yayınevi
1998-2000	İlköğretim Milli Tarih 7	Vedat Öğün	Öğün Yayıncılık
1998-2000	İlköğretim Milli Tarih 7	Ş. Kalaycı E. Can A. Gül	Başarı Yayıncılık
1998-1999	İlköğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8	G. Şenünver S. Kesim R. Turgut A. Akay	Milli Eğitim Yayınevleri
1998-2000	İlköğretim Milli Tarih 6	Prof. Dr. Reşat Genç Doç. Dr. Refik Turan Yard. Doç. Dr.Ayhan. Pala	Gendaş Gen. Yay.
1998-2000	İlköğretim Milli Tarih 6	Altan Deliorman	Bayrak Bas. Yay.
1998-2000	İlköğretim Milli Tarih 6	Murat Sönmez	Gaye Ders Kitapları
1998-2000	İlköğretim Milli Tarih 6	İlker Erdinç	Öğün Yayınları
1998-2000	İlköğretim Milli Tarih 6	G. Karlı E. Karlı	Salan Yayınları
1998-2000	İlköğretim Milli Tarih 6	Prof. Dr. Erdoğan Merçil Prof. Dr. Z. G. Özden	Altın Kitaplar
1998-2000	İlköğretim Milli Tarih 7	Prof. Dr. Reşat Genç Doç. Dr. Refik Turan Yard. Doç. Dr.Ayhan. Pala	Gendaş Gen. Yay.
1998-2000	İlköğretim Milli Tarih 7	Altan Deliorman	Bayrak Bas. Yay.
1998-2000	İlköğretim Milli Tarih 7	Doç. Dr. İhsan Güneş	İnkılap Kitabevi
1998-2000	İlköğretim Milli Tarih 7	G. Karlı E. Karlı	Salan Yayınları
1998-2000	İlköğretim Milli Tarih 7	Prof. Dr. E. Merçil Prof. Dr. İ. Miroğlu Prof. Dr. Y. Halaçoğlu Yard. Doç.Dr.G .Z. Özden	Altın Kitaplar
1998-2000	İlköğretim Milli Tarih 7	Murat Sönmez	Gaye Ders Kitapları
1998-2000	İlköğretim Milli Tarih 7	Mücahit Daloğlu	Bem Koza Eğt. ve Yay

1998-2000	İlköğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8	Nevin Ergezer C. Kayıcıoğlu	Ocak Yayınları
1998-2001	İlköğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8	Şenol Kalaycı	Başarı Yay.
1998-2001	İlköğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8	İlker Erdinç	Öğün Yay.
1998-2003	İlköğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8	Yard. Doç. Dr. Muhammed Şahin	Dörtel Yay.
1998-2003	İlköğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8	Prof. Dr. N. Çağatay M. Kaya	Doğan Yay.
2000-2007	İlköğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8	G. Şenünver H. S. Kesim R. Turgut A. Akay N. Ercan	Milli Eğitim Yay.
2003-2007	İlköğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8	Rifat Turgut	Pasifik Yay. Dağ.
2005-2007	İlköğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8	Yard. Doç. Dr. Muhammed Şahin	Dörtel Yay.

3.7. 2006-2018 Dönemi

2002 yılında yapılan seçimler sonucunda tek başına iktidara gelen Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) döneminde de çok ders kitabı uygulaması devam etmiştir. Bu kapsamda ders kitaplarının sayısında da artış görülmüştür. 2005 yılından itibaren yapılandırmacı program kademeli olarak uygulanmaya başlamıştır. Bu kapsamda yeni ders kitapları yazılarak öğrenime alınmıştır. 2010 yılında toplanan 18. Milli Eğitim Şurası kararları kapsamında ise ders kitaplarının yeniden yazdırılması kararlaştırılmıştır.

Tablo 8. “2006-2018” Yılları Arasında Öğrenimde Olan Ortaokul Tarih Ders Kitapları

Yıllar	Kitap Adı	Yazar/Yazarlar	Basımevi
2006-2008	İlköğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8	Ökkeş Kurt	Yeni Çizgi Yay.
2006-2008	İlköğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8	A. Cihat Turan	Doku Yay.
2006-2008	İlköğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8	Yrd. Doç. Dr. Nuri Yavuz	Prizma Yay.
2007-2008	İlköğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8	İlker Erdinç	Öğün Yay.
2007-2008	İlköğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8	Sadık Arslan	Tutubay Yay
2008-2014	İlköğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8	Abdullah Yıldız Ömer Faruk Evirgen Samettin Başol Miyase Koyuncu Tuğrul Yıldırım	Milli Eğitim Yay.
2013- *	İlköğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8	Mahmut Ürküt	Netbil Bas. Yay.
2014- *	İlköğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8	Salim Ülker	Semih Ofset
2014-2017	İlköğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8	Rifat Turgut	Pasifik Yay.

* Bu ders kitapları 2017-2018 eğitim ve öğretim yılında okutulmaktadır.

	Atatürkçülük 8		
2015- *	İlköğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8	Sami Tüysüz	Tuna Matb.
2016- *	İlköğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8	Dr. Muhammed Şahin	Dörtel Yay.
2016- *	İlköğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8	Samettin Başol Tuğrul Yıldırım Miyase Koyuncu Abdullah Yıldız Ömer Faruk Evirgen	Milli Eğitim Yay.
2017- *	İlköğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8	Ahmet Yılmaz	Ders Des. Yay.
2017- *	İlköğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8	Çiğdem Ataş	Top Yay.
2017- *	İlköğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8	Erol Ünal Karabıyık	Evren Yay.
2017- *	İlköğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8	Hüseyin Abanoz	Açılım Yay.

4. Sonuç

Araştırmanın sonuçları Türkiye’de tarih ders kitaplarının öğrenime alınmasında veya öğrenimden kaldırılmasında Milli Eğitim Şuralarında alınan kararların etkili olduğunu göstermekle beraber mevcut iktidarın eğitim ve öğretim alanına önem verip vermemesinin belirleyici olduğunu göstermiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında tarih ders kitaplarına önem verilmesinin ve bizzat Mustafa Kemal(Atatürk)’ in gözetiminde ve denetiminde yazdırılmasının temel nedeni yeni bir devlet, yeni bir rejim ve yeni bir ulus inşa etme çabası olmuştur. Erken cumhuriyet döneminde benimsenen bu anlayış İsmet İnönü döneminde Milli Eğitim Bakanlığı yapan Hasan Âli Yücel ile devam ettirilmiştir. Bu çerçevede Atatürk ve İnönü dönemleri dikkate alındığında tek ders kitabı uygulaması yapılmıştır. Böylece yeni rejimi yerleştirme noktasında tekçi anlayış sergilenmiştir.

1950 yılında ise Demokrat Parti(DP) –her ne kadar kurucuları CHP’den çeşitli nedenlerle ayrılan milletvekilleri olsa da- siyasi söylemini Cumhuriyet Halk Partisi(CHP) karşıtlığı üzerine inşa etmiştir. Bu dönemde ders kitapları serbest basıma bırakıldığından yeni ortaokul tarih ders kitapları öğrenime alınmıştır. Böylece çok kitap uygulaması başlamıştır. Bu durumun ortaya çıkarabileceği sakıncaları önlemek için de bu yeni ders kitaplarından sadece Talim ve Terbiye Kurulu tarafından izin verilenler öğrenime alınmıştır.

27 Mayıs 1960 yılında Albaylar cuntası ile başlayan askeri yönetimler döneminde toplanan Milli Eğitim Şuralarında ortaokul programları düzenlenmiş bu kapsamda mevcut olan ortaokul tarih ders kitapları varlığını sürdürürken yeni ortaokul tarih ders kitapları öğrenime alınmıştır. 1965 yılında iktidara gelen Adalet Partisi(AP) döneminde ise 1966 yılında mevcut ortaokul tarih ders kitaplarının yanında yeni tarih ders kitapları da öğrenime alınmıştır. Böylece çok kitap uygulaması devam ettirilmiştir. Bu durum 12 Mart 1971 yılında

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin(TSK) komuta kademesinin askeri muhtıra vermesi ile değişmiştir. 1960 yılındaki askeri atmosfer tekrar kendini hissettirmiştir. Siyasi istikrarsızlığın egemen olduğu bu dönemde sosyal bilgiler dersi ortaokulların programına konulabilmiştir.

12 Eylül 1980 yılında TSK'nin yönetime el koyması ile başlayan süreçte sosyal bilgiler dersinden vazgeçilmiştir. Eski sisteme dönülerek ortaokullara "milli tarih" adı ile tarih dersleri konulmuştur. 12 Eylül 1980 askeri yönetiminin getirdiği en önemli ders ise ortaokulların üçüncü sınıfındaki T.C. İnkılap Tarihi – sonradan T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük- dersi olmuştur. 1997 yılında "28 Şubat kararları" olarak bilinen bir askeri müdahale ile karşı karşıya kalan Türk siyaseti eğitim ve öğretim ile ilgili olarak alınan kararları hayata geçirmiştir. Ortaokullarda sosyal bilgiler dersleri tekrar birinci ve ikinci sınıflarda verilmeye başlanırken, üçüncü sınıflarda T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersleri verilmeye devam edilmiştir.

Araştırmanın sonuçlarının genel bir değerlendirmesinden sonra görülmektedir ki, Türkiye'de eğitim ve öğretim sisteminin temeli olan okulların siyasi iktidarların- ister sivil ister asker olsun- mücadele alanı olması nedeni ile üretilen politikalarda istikrar sağlanamamıştır. Bu istikrarsızlık genel olarak ders kitaplarının özelde ise ortaokul tarih ders kitaplarının öğrenime alınmasında, öğrenimde bırakılmasında veya öğrenimden kaldırılmasında etkili olmuştur.

Kaynakça

- Akyüz, Y.(2015). *Türk eğitim tarihi M.Ö.1000-M.S.2015*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Alıcıgüzel, İ.(1979). *İlk ve orta dereceli okullarda öğretim modern öğretimin ilke metod ve teknikleri*. İstanbul: İnkılap ve Aka Yayınları.
- Aslan, E.(2012). İmparatorluktan cumhuriyete geçiş sürecinde ortaöğretim tarih programlarında değişim I: Ortamektep. *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7/2(99-128)
- Aslan, E.(2010). Türkiye cumhuriyeti'nin ilk ders kitapları. *Eğitim ve Bilim*, 35(158), 215-231.
- Ata, B.(2008). 1943'teki ikinci milli eğitim şurası'nın tarih eğitimi kararlarından birinin uygulanması: bir histomap'in yapım öyküsü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Educational Sciences: Theory & Practice*, 8 (2)(335-353).
- Baysal, Z.N., Ada, S.(2015). *Dünden bugüne Türk eğitim sistemi ve yapısı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Boykooy, S.(2011).Türkiye'de 1939-1945 yıllarında tarih öğretim programları ve tarih ders kitaplarının incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(21/2).
- Cicioğlu, H.(1985). *Türkiye cumhuriyetinde ilk ve ortaöğretim*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No.140.
- Copeaux, E.(2016). *Türk tarih tezinden Türk-islam sentezine*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ergün, M.(1997). *Atatürk devri Türk eğitimi*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Ersanlı B.(2015). *İktidar ve tarih*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ertürk, B.E.(2008). *Türkiye'de ortaokul 1. sınıf (6. sınıf) düzeyinde tarih öğretimi ve ilgili kitaplarının kıyaslamalı eleştirisi*. Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları 1994 Buca Sempozyumu. (S. Özbaran Yay. Haz.). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Eyice, S.(1968). Atatürk'ün büyük bir tarih yazdırma teşebbüsü: türk tarihinin ana hatları. *Bellekten*. XXXII(128), s.509-526
- Güler, A.(2004). *Türk eğitim politikalarının tarihsel süreci*. Ankara: Yeryüzü Yayınevi.
- Güngör, E.(1982). *Dünden, bugüne tarih-kültür-milliyetçilik*. Ankara: Mayaş Yayınları.
- Gürkan, H.(2017). *Türkiye'de tarih öğretimi ilköğretim ders kitapları (1869-1950)*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Güvenç, B., Şaylan, G., Tekeli, İ.,Turan, Ş.(1991). *Türk-islam sentezi*. İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Hacıbrahimoğlu, I. Ç.(2012). *Cumhuriyet ve hümanizma algısı*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- İnal, K.(2004). *Eğitim ve iktidar*. Ankara: Doruk Yayıncılık.

- Kalaycı, N.(2004). *Cumhuriyet döneminde ilköğretim*. İstanbul: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Karasar, N.(2016). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kırpık, G., Tokdemir, M. A.(2014). Talim ve Terbiye Kurulu'nun kararları ışığında tarih dersleri ve tarih eğitimi (1925-1928). *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(5/16), 382-394.
- Koçer, H.A.(1992). *Türkiye'de modern eğitimin doğuşu ve gelişimi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Mayring, P.(2011). *Nitel sosyal araştırmaya giriş*.(A. Gümüş-M.S.Durgun, Çev.). Ankara: Bilgesu yayıncılık.
- Oral, M.(2014). *Türkiye'de romantik tarihçilik*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Parlak, İ.(2005). *Kemalist ideolojide eğitim*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Safran, M.(1998). İnkılap tarihi öğretimine yaklaşım sorunları. *Gazi Üniversitesi.Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3)(5-17).
- Sezen, Y.(1997). *Hümanizm ve Atatürk devrimleri*. İstanbul: Ayışığı Kitapları.
- Şanal, M.(2016). *Eğitimin tarihsel temelleri*. Eğitim Bilimine Giriş. (Ed. Mustafa Şanal). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Şimşek, A., Alaslan, F.(2014). Milliyetçi tarihten milli tarihe, çatışmacı eğitimden barışçı eğitime doğru Türkiye'de tarih ders kitapları. *Akademik Bakış Dergisi*. 40(172-190)
- Şimşek, A., Yazıcı, F.(2013). Türkiye'de tarih öğretiminin dünü, bugünü. *TYB. Akademi, Dil, Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(9-32).
- T.C. Kültür Bakanlığı(1938). *Ortaokul programı*. İstanbul: Devlet Basımevi.
- T. C. Maarif Vekilliği(1991). *Birinci maarif şûrası 17-29 Temmuz 1939*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- T. C. Maarif Vekilliği(1991). *İkinci maarif şûrası 15-21 Şubat 1943*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- T. C. Milli Eğitim Bakanlığı(1991). *Dördüncü milli eğitim şûrası 22-31 Ağustos 1949*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı(1975). *Dokuzuncu milli eğitim şûrası 24 Haziran-4 Temmuz 1974*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- T. C. Milli Eğitim Bakanlığı(1982). *Onbirinci milli eğitim şûrası 8-11 Haziran 1982*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- T. C. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı(1989). *XII. milli eğitim şûrası 18-22 Temmuz 1988*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı(1993). *Ondördüncü milli eğitim şûrası 27-29 Eylül 1993*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- T.C. Maarif Vekaleti(1340[1924]). *Liselerin birinci devre müfredat programı*. İstanbul: Matbaa-ı Amire.
- Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekaleti Millî Talim ve Terbiye Dairesi.(1927). *1340 tarihli orta mekteb ve lise müfredat programlarına zeyl*. İstanbul: Devlet Matbaası.
- Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekaleti.(1930). *Ortaokul müfredat programı*. İstanbul: Devlet Matbaası.
- Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı.(1949). *Ortaokul programı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Vekaleti.(1954). *Muhtelif gayeli ortaokul programı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı.(1962). *Ortaokul programı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi Başkanlığı.(1969). *Ortaokul sosyal bilgiler programı taslağı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı.(1970). *Ortaokul programı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı.(1973). *Ortaokul sosyal bilgiler, fen bilgisi ve matematik müfredat programı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- T.C. Maarif Vekilliği.(1939). *Tebliğler dergisi*. 2(37).
- T.C. Maarif Vekilliği.(1940). *Tebliğler dergisi*. 3(86).
- T.C. Maarif Vekilliği.(1941). *Tebliğler dergisi*. 4(138).
- T.C. Maarif Vekilliği.(1942). *Tebliğler dergisi*. 5(188).
- T.C. Maarif Vekilliği.(1943). *Tebliğler dergisi*. 6.(239).
- T.C. Maarif Vekilliği.(1944). *Tebliğler dergisi*. 7.(293).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1945). *Tebliğler dergisi*. 8(344).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1946). *Tebliğler dergisi*. 9(397).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1947). *Tebliğler dergisi*. 10(450).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1948). *Tebliğler dergisi*. 11(500).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1949). *Tebliğler dergisi*. 12(551).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1950). *Tebliğler dergisi*. 13(605-606).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1951). *Tebliğler dergisi*. 14(660).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1952). *Tebliğler dergisi*. 15(708).
- T.C. Milli Eğitim Vekaleti.(1953). *Tebliğler dergisi*. 15(746).
- T.C. Maarif Vekaleti.(1954). *Tebliğler dergisi*. 17(799).
- T.C. Maarif Vekaleti.(1955). *Tebliğler dergisi*. (866).

- T.C. Maarif Vekaleti.(1956). *Tebliğler dergisi*. 19(904).
- T.C. Maarif Vekaleti.(1957). *Tebliğler dergisi*. 20(968).
- T.C. Maarif Vekaleti.(1958). *Tebliğler dergisi*. 21(1007).
- T.C. Maarif Vekaleti.(1959). *Tebliğler dergisi*. 22(1058).
- T.C. Maarif Vekaleti.(1960). *Tebliğler dergisi*. 23(1104).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1961). *Tebliğler dergisi*. 23(1153).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1962). *Tebliğler dergisi*. 25(1203).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1963). *Tebliğler dergisi*. 26(1254).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1964). *Tebliğler dergisi*. 27(1304).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1965). *Tebliğler dergisi*. 28(1355).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1966). *Tebliğler dergisi*. 29(1404).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1967). *Tebliğler dergisi*. 30(1452).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1968). *Tebliğler dergisi*. 31(1502).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1969). *Tebliğler dergisi*. 32(1556).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1970). *Tebliğler dergisi*. 33(1608).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1971). *Tebliğler dergisi*. 33(1658).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1972). *Tebliğler dergisi*. 35(1698).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1973). *Tebliğler dergisi*. 36(1745).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1974). *Tebliğler dergisi*. 37(1790).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1975). *Tebliğler dergisi*. 38(1838).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1975). *Tebliğler dergisi*. 38(1852).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1976). *Tebliğler dergisi*. 39(1885).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1977). *Tebliğler dergisi*. 40(1944).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1978). *Tebliğler dergisi*. 41(1987).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1979). *Tebliğler dergisi*. 42(2029).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1980). *Tebliğler dergisi*. 43(2061).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1980). *Tebliğler dergisi*. 43(2065).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1981). *Tebliğler dergisi*. 44(2083).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1981). *Tebliğler dergisi*. 44(2100).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1982). *Tebliğler dergisi*. 45(2108).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1983). *Tebliğler dergisi*. 46(2135).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1983). *Tebliğler dergisi*. 46(2146).
- T.C. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı.(1984). *Tebliğler dergisi*. 47(2163).
- T.C. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı.(1985). *Tebliğler dergisi*. 48(2191).
- T.C. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı.(1986). *Tebliğler dergisi*. 49(2209).
- T.C. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı.(1986). *Tebliğler dergisi*. 49(2212).
- T.C. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı.(1987). *Tebliğler dergisi*. 50(2232).
- T.C. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı.(1987). *Tebliğler dergisi*. 50(2238).
- T.C. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı.(1988). *Tebliğler dergisi*. 51(2265).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1989). *Tebliğler dergisi*. 52(2283).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1990). *Tebliğler dergisi*. 53(2307).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1991). *Tebliğler dergisi*. 54(2334).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1992). *Tebliğler dergisi*. 55(2355).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1993). *Tebliğler dergisi*. 56(2383).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1994). *Tebliğler dergisi*. 57(2406).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1995). *Tebliğler dergisi*. 58(2432).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1996). *Tebliğler dergisi*. 59(2454).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1997). *Tebliğler dergisi*. 60(2476).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1998). *Tebliğler dergisi*. 61(2491).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1999). *Tebliğler dergisi*. 62(2503).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(2000). *Tebliğler dergisi*. 63(2513).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(2001). *Tebliğler dergisi*. 64(2525).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(2002). *Tebliğler dergisi*. 65(2537).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(2003). *Tebliğler dergisi*. 66(2549).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(2003). *Tebliğler dergisi*. 66(2550).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(2004). *Tebliğler dergisi*. 67(2561).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(2005). *Tebliğler dergisi*. 68(2572).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(2005). *Tebliğler dergisi*. 68(2574).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(2006). *Tebliğler dergisi*. 69(2585).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(2006). *Tebliğler dergisi*. 69(2587).

- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(2007). *Tebliğler dergisi*. 70(2596).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(2008). *Tebliğler dergisi*. 71(2606).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(2009). *Tebliğler dergisi*. 72(2616).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(2010). *Tebliğler dergisi*. 73(2628).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(2011). *Tebliğler dergisi*. 74(2640).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(2012). *Tebliğler dergisi*. 75(2652).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(2013). *Tebliğler dergisi*. 76(2664).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(2014). *Tebliğler dergisi*. 77(2676).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(2015). *Tebliğler dergisi*. 78(2688).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(2016). *Tebliğler dergisi*. 79(2700).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(2017). *Tebliğler dergisi*. 80(2712).
- Taşdemirci, E.(2011). Atatürk'ün Türk tarih tezi. *Türk Yurdu Dergisi*, 288(84-91).
- Tekeli, İ.(2011). *Birlikte yazılan ve öğrenilen bir tarihe doğru*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Timuroğlu, V.(1991). *Türk-islam sentezi*. Ankara: Başak Yayınları.
- Tunçay, M.(2015). *Türkiye cumhuriyeti'nde tek-parti yönetimi'nin kurulması (1923-1931)*. İstanbul: Tarih Vakfı.
- Uçar, F.(2015). *Türk siyasi hayatında milliyetçi cephe hükümetleri*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Unat, F.R.(1964). *Türkiye eğitim sisteminin gelişmesine tarihi bir bakış*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Uzunçarşılı, İ.H.(1939). Türk tarihi yazılırken Atatürk'ün alaka ve görüşlerine dair hatıralar. *Belleten*, 3(10), 349-353.
- Yıldırım, A., Şimşek, H.(2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, T.(2016). *Tarih ders kitaplarında kimlik söylemi*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Yücel, H.Â.(1994). *Türkiye'de orta öğretim*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı.